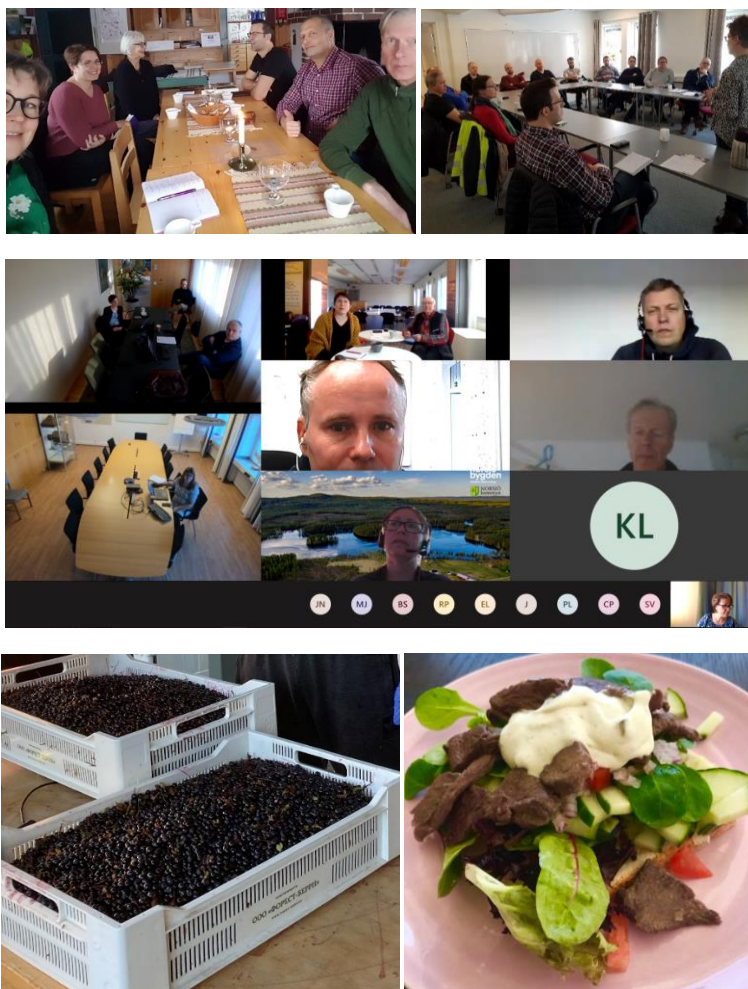

Slutrapport för projekt Kommunen som kund i norra Västerbotten Jnr 2019-1637

November 2020 / Cecilia Wahlberg Roslund

Förord

Tack från oss i projektgruppen till Länsstyrelsen och Landsbygdsprogrammet för finansiering samt tack till alla ni som deltagit och bidragit i våra dialoger. Vi ser fram emot en fortsatt positiv utveckling!

/ Projektgruppen:

Cecilia Wahlberg Roslund projektledare, Bo Lundmark projektägare, Jörgen Norén ordförande
Norsjö Malå LRF avdelning, Anja Lindgren verksamhetsansvarig Glommersbär.

Innehåll

Inledning	3
Genomförda aktiviteter	3
Kommunernas mål och styrdokument	3
Statistik för Norsjö och Malå Kommuns inköp av livsmedel	5
Produktionsresurser	8
Upphandling, inköp och avtal	11
Flera vägar in till kommunernas kök	12
Organiserade och genomförda möten	13
Temaveckor med närproducerat i kommunernas kök	14
Provlleveranser till Skellefteå Kommun	15
Uppföljning, kommentarer och slutsatser	15
Sammanfattning, fortsättning och framtid	18

Inledning

Bakgrund:

Norsjö-Malå LRF-avdelnings årliga möten med kommunernas upphandlare och kökschefer räckte inte för att utveckla dialogen och åstadkomma förändring gällande råvarors ursprung och andelen närproducerat i små kommuners kök. Med detta projekt som verktyg var tanken att fördjupa dialogen, samla in faktaunderlag och ordna ett flertal mötesplatser.

Då både LRF-avdelningen och näringslivskontoren har god kunskap om vilka livsmedelsproducenter som finns, har fokus inte legat på att kartlägga och belysa dem i detta arbete. De har däremot blivit inbjudna och deltagit i de dialoger som genomförts. Dock är behovet av fler och mer lönsamma producenter stort.

Tanken med projektet var att fungera som en extra resurs, hjälpa till i dialogen och bidra till framtagande av underlag i form av tex

- Vilka närproducerade volymer och produkter kan kommunerna vara intresserade av att köpa?
- Vilka administrativa krav har kommunerna på leverantörerna? (tex e-system)
- Vilka leveransintervall och avropstider kan fungera?
- Finns det produkter som kan bidra till att sänka kommunens kostnader?
- Vad kan vi lära och dra nytta av från Lycksele kommuns inköp av de lokala nötköttsproducenterna?
- Hur kan utvecklingsprocessen formas och struktureras för att alla inblandade ska stå bättre rustade vid nästa livsmedelsupphandling?

Projektets mål och syfte:

Utveckla en långsiktigt hållbar arbetsmodell för samverkan mellan små kommuner och livsmedelsproducenter, med målet att mer närproducerade livsmedel används i kommunernas kök.

Öka kunskapen om lokal livsmedelsproduktion och dess positiva effekter.

De produktgrupper som har prioriterats i dialogen bygger på tillgången i närområdet och består av kött, vilt och bär samt potatis och grönsaker.

Projektägare:	Glommers Miljöenergi AB (GME) /Glommersbär
Samverkanspart:	Norsjö-Malå LRF avdelning
Projektledare:	CEWARO AB / Cecilia Wahlberg Roslund
Projektperiod:	September 2019 - November 2020

Finansiering: Länsstyrelsen; Landsbygdsprogrammet, Glommers Miljöenergi, LRF Norsjö-Malå, Cewaro.

Genomförda aktiviteter

Metod

Projektarbetet har utförts genom faktainsamling och dialog med de berörda målgrupperna kommuner (upphandlare, inköpare, näringslivsutvecklare), livsmedelsproducenter, lokala butiker och Länsstyrelsens projekt Matkompassen. Ett antal dialogmöten har genomförts med syftet att skapa kreativa samtal för problemlösning, kunskapsspridning och utveckling av nya samarbetsmodeller.

Bruttolistor har efterfrågats hos kommunerna och producenterna. Vilka produkter vill kommunen köpa? Vad vill producenten leverera? Praktiska tester via temaveckor för att träna på och samla erfarenhet av samarbete genom faktiska leveranser; vecka 7 i Norsjö, vecka 17 i länet via Länsstyrelsens initiativ och vecka 45 i Malå. Praktiska tester genom provleveranser genomförda av Glommersbär och Arvidsjaur Renslakt. Uppföljning och dialog i samband med en slutkonferens som blev digital (pga Corona-pandemin) 20-11-04.

Kommunernas mål och styrdokument

Det finns ett flertal globala, nationella, regionala och lokala mål och policydokument som styr mot mål om tex miljö, klimat och arbetstillfällen, vilka alla gynnas och är svåra att uppnå utan större andel närproducerade livsmedel. Exempel

- De globala målen <https://www.globalamalen.se/>
- Sveriges miljömål <https://sverigesmiljomal.se/miljomalen/>
- Sveriges livsmedelsstrategi
- <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/en-livsmedelsstrategi-for-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet/>
- Västerbottens livsmedelsstrategi (är försenad, kommer på remiss och beslutas troligen under 2021) <https://vasterbottensmat.se/>
- Krisberedskap för offentliga kök <https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa-miljo/maltider-i-var-d-skola-och-omsorg/krisberedskap-for-offentliga-kok?AspxAutoDetectCookieSupport=1>

Norsjö Kommun har en inköps- och upphandlingspolicy som säger:

En tydlig ambition med kommunernas upphandling ska vara att kommunens egna företag ska ha möjlighet att delta som anbudsgivare. Dessa företag kan ha fördelar som kommunerna i sitt arbete ska försöka ta till vara, och detta kan också innebära att mindre företag aktivt initierar utökade samarbetsformer.

Denna ambition innebär dock inte att kommunen ska sänka den standard eller de krav som krävs ur ett verksamhetsperspektiv. I de fall det är nödvändigt ska kommunen därför initiera egna upphandlingar för att säkerställa att ambitionen efterlevs.

Att ta hänsyn till det egna näringslivet bör ske genom så kallad tidig dialog med potentiella anbudsgivare.

Dialogen får dock aldrig leda till att man ger någon leverantör en otillbörlig konkurrensfördel.

Malå Kommuns ”Lokal Utvecklingsstrategi 2014-2020” harmonierar med regionens regionala strategi och innehåller målområden som Miljödriven utveckling och Platsbaserad näringslivsutveckling.

Här finns texter som styr mot mer närproducerad mat, till exempel:

- 3.3 Hållbar produktion och konsumtion

Hur vi lever, bor och konsumerar har en stor påverkan på vår omgivning och på samhället. Att konsumera det som produceras lokalt främjar inte bara miljön utan har även ekonomiska och sociala samhällsvinster.

- Stödja kunskapsuppbyggnad kring miljö- och energieffektiva produkter och tjänster samt upphandlingar, med fokus på transporter och närodlat mat

- 5. Platsbaserad Näringslivsutveckling

Lokal livsmedelsproduktion behövs för att skapa unika produkter inom besöksnäringen, kan bidra till bättre folkhälsa genom näringstäta och sunda produkter samt levererar försörjningstrygghet vid eventuella samhällskriser.

Sammanfattningsvis finns redan de politiskt godkända styrdokument som behövs för att tjänstemän inom kommunen ska styra mot inköp och upphandling av närproducerade livsmedel och för näringslivsavdelningen att stimulera till ett växande livsmedelsföretagande.

Vid projektets dialogmöten har följande presenterats:

60% av miljöbelastande utsläpp från svensk livsmedelskonsumtionen sker idag utomlands! (Källa: LRF)

- Hur kan vi minska miljö- och klimatbelastning genom livsmedelsinköpen?
- Vilken påverkan på lokal och regional ekonomi kan mer närproducerade livsmedel ge?
- Hur kan folkhälsan gynnas genom mer spårbara, närproducerade och svenska livsmedel?
- Hur många livsmedel innehåller idag socker och tillsatser som utfyllnad för att hålla nere priset? Är en dyrare produkt av högre kvalitet verkligen dyrare i slutändan?
- Hur kan dialogen mellan producenter och köpare öka kunskapen om maten, bidra till produktutveckling och ökat näringsinnehåll?
- Hur ska kommunernas mål och strategier för miljö, klimat, näringsliv och folkhälsa uppnås om inte fokuset ökar på livsmedelsinköpen?

Statistik för Norsjö och Malå Kommuns inköp av livsmedel

För att utreda utgångsläget för kommunernas livsmedelsinköp så efterfrågades statistik. Det fanns ingen systematik i uppföljning och leverans av statistik men efter flitig dialog med kommunernas upphandlare, inköpare och Martin & Servera så levererades tillslut statistiken av M&S. Efter projektledarens sortering och analys sammanställdes följande:

Fakt månad = 201811-201910 Martin & Servera -> MALÅ	Fsg	Antal kg/lit
TOTALT	4 059 254	148 146
Bröd Fryst	186 292	4 782
Chark Fryst	28 403	598
Chark Färskt	306 573	6 295
Fisk&Skaldjur Färskt	4 846	40
Fiskprodukt Fryst	219 988	3 643
Frukt gröns bär bearb	18 507	1 491
Frukt Grönsaker färskt	207 276	12 253
Fågelprodukt Fryst	162 759	2 356
Färdigmat Fryst	74 034	1 891
Färsprodukt Fryst	121 504	2 166
Grönsaker/Bär Fryst	86 653	6 275
Kaffe	174 847	2 578
Kaffe fryst	2 600	9
Kolonial, Konserver/Våta Varor	317 818	14 105
Kolonial, Torra Varor	414 950	12 210
Konfektyr/Snacks	42 775	494
Kylkonserver	27 452	503
Kött fryst	82 988	965
Kött Färskt	175 197	2 538
Kött/Charkkonserver	9 857	346
Läsk, vatten,öl,energidryck	94 753	4 835
Mejeri	121 982	4 584
Mjölk, Övrigt Mejeri	875 944	48 972
Ost	120 478	1 779
Potatis färsk	109 915	10 536
Potatisprodukter Fryst	28 453	1 343
Te och choklad	20 787	138
Transit Fisk&Skaldjur Färskt	3 093	26
Övrigt Fryst	18 404	395

Fakt månad = 201811-20191031 Martin & Servera -> NORSJÖ	Fsg	Antal kg/lit
TOTALT	2 841 675	98 854
Bröd Fryst	68 701	1 681
Chark Fryst	31 293	565
Chark Färskt	159 640	3 161
Fisk&Skaldjur Färskt	10 330	134
Fiskprodukt Fryst	316 365	4 131
Frukt gröns bär bearb	13 603	966
Frukt Grönsaker färskt	144 506	10 044
Fågelprodukt Fryst	144 735	2 048
Färdigmat Fryst	163 526	3 265
Färsprodukt Fryst	161 992	3 010
Grönsaker/Bär Fryst	80 096	4 620
Kaffe	9 216	125
Kolonial, Konserver/Våta Varor	112 038	5 603
Kolonial, Torra Varor	215 111	8 711
Konfektyr/Snacks	1 202	42
Kylkonserver	40 021	796
Kött fryst	112 798	1 417
Kött Färskt	224 155	2 750
Kött/Charkkonserver	17 566	299
Läsk, vatten,öl,energidryck	4 866	461
Mejeri	80 236	3 037
Mjölk, Övrigt Mejeri	469 317	27 939
Ost	87 559	1 409
Palt och kroppkakor		
Potatis färsk	120 412	10 988
Potatisprodukter Fryst	43 172	1 526
Te och choklad	4 059	7
Övrigt Fryst	5 158	120

Därtill Norsjö Kommuns inköp hos Bastuträsk Chark och lokala Coop-butiken:

BASTUTRÄSK CHARK 2018

Kroppkakor 6-p. 8x1000g	28 225,90
Palt 6-p. 8x1000g	26 959,20
Pölsa 1500g	12 314,72
Bastuträskpölsa 10x500g	6 086,10
Bastuträskfalu 10x800g	5 056,80
Parisergrill lösskivade	4 550,00
Bastuträskfalu 10x450g	4 368,00
Palt utan fläsk	4 196,50
Kroppkakor utan fläsk	3 472,25
Gammeldags Blodkorv 10x370g	2 211,04
Pastramikrydd.ytterfilé plb 10x100g	1 965,84
Kroppkakor 2-p. 10x333g	1 732,70
Kokt Bastuträskskinka plb 10x100g	1 685,12
Bastuträskfalu skivad	1 646,40
kokt köttkorv 10x300g	1 539,00
Blodpudding 10x500g	1 603,50
Palt 3-p. 10x500g	1 407,20
Rökt Bastuträskskinka plb 10x100g	1 159,04
Bastuträsk Syltefläsk lösvikt	1 029,31
Ost & bacongrill 3-p. 10x375g	527,52
Palt 2-p. 10x333g	448,70
Toppenbacon 10x210g	423,44
Kroppkakor 3-p. 10x500g	301,20
Kalvsylta 10x500g	263,20
Västerbottensgrill 3-p. 10x375g	262,40
Hamburgerkött plb 10x100g	209,60
Bastuträsk Kokt Julkorv. 10x300g	120,50

113 765,18

Coop Norsjö	Fsg
2018: 1,942 milj kr	
2019: ca	2 000 000
De största produkterna:	ca
MELLANMJÖLK EKO RP	194 610
KOK MELLANROST 1/1P	184 437
NORRGOTT NOMALSALTA	89 733
BANAN EKOLOGISK	66 089
FILMJÖLK EKOLOGISK	56 095
GOUDA SKIVAD X-TRA	43 468
VETEKAKA	33 356
ÄPPLEN ROYAL GALA KG	33 167
PÄRON CONFERENCE KG	30 734
MELLANMJÖLK SKRUVK	29 501

Inköpta produkter och volymer

Via grossisten Martin & Servera

Via Skafteriavtal lokalt Coop

Via Bastuträsk Chark

Internt transporter

Summa ca

Norsjö

2,842 milj. kr

Ca 2 milj. kr

113 765 kr

0,5 milj kr

5,4 milj. kr

Malå

4,059 milj. kr

0,44 milj. kr

4,5 milj. kr

Leveransställen, -frekvenser, internt transporter och fryskapacitet i resp kommun

Martin & Servera levererar varor till

Norsjö: 2 ggr/vecka -> Vinkelbo, Bastuträsk skola och Bäckgården

Malå: 3 ggr/vecka -> Grytan o barnomsorgen f.o.m 2020 bara Tjambo

1 ggr/vecka frukost och fika -> Äldreomsorgen; Mikla-, Furu-, Sör-, Tjamstagården, Hemtjänsten

Samhall sköter interna transporter mellan Norsjö kommuns enheter vardagar och Arctic Buss på helgerna.

Galejan sköter interna transporter mellan Grytan och övriga enheter i Malå, alla dagar i veckan.

Relativt stor frys finns i Grytans lokaler medan Norsjö har liten infrysningsskapacitet.

Vid sortering av och fördjupning om de största produkterna framgår att det under detta år köptes in en hel del kött från andra länder. Fiskprodukter är generellt tungt belastade med många och långa transporter. Potatisens ursprung var svår att utläsa trots sökning via M&S webb med samlad information.

MALÅ Fakt månad} = 201811-201910				
Artikel	Leverantör / ursprung	Fsg Sek	Antal kg/lit Kr/enhet	
EKO MELLANMJÖLK KRAV BIB20LNRM	Norrmejerier	126 934	11 160	11,37
STANDARDMJÖLK 3% KRAV 1L NME	Norrmejerier	109 937	9 209	11,94
MELLANMJÖLK 1,5% KRAV 1L NME	Norrmejerier	107 168	9 437	11,36
LÖFB ME MSK RAIN 500G LÖF		87 163	1 506	57,88
NÖTFÄRS 10% DE/PL KY 2,5/5KM/S	Ursprung Danmark Tyskland Polen	81 648	1 298	62,93
VISPGRÄDDE 40% 5DL NME	Norrmejerier	72 516	1 524	47,58
POTATIS SKALAD 7KG GSF	Grönsaksfabriken/Conradzons Umeå, svensk råvara?	69 234	6 867	10,08
ALASKA P RYGGF MSC 60-80/5KROG	Fångad i nordvästa eller nordösta Stilla havet, beredd i Kina	55 672	965	57,69
MELLANMJÖLKDRYCK LFRI 1L NME	Norrmejerier	54 111	3 526	15,35
KÖTTBULL NÖ FRIFRÅN 14G/5,5PCF	Orkla-Felix, ursprung kött okänt	48 274	974	49,59
VISPGRÄDDE 40% 1L NRM	Norrmejerier	37 500	1 034	36,27
SKÄRGTORSK SPRB MSC90-100/5SFP	Atria, 63% fisk, fångad i Nordostatlanten, beredd i Nederländerna	36 345	840	43,27
CREME FRAICHE LFRI 28% 2KG VAL	Valio Finland	35 754	912	39,20
VISPGRÄDDE LFRI 38% 2,5DL NME	Norrmejerier	33 090	596	55,57
FILMJÖLK 3% 1L NME	Norrmejerier	31 516	2 865	11,00
NÖTBOG TÄ SE KY 1X1 2,5KG SCA	Scan råvara fr Sverig	31 351	358	87,69
EKO BANAN LÖSVIKT SBI	Ecuador	29 910	1 724	17,35
MAJS CRISPY EASY BAG 2,45KGLIN	Södra Frankrike	29 888	1 411	21,18
BREGOTT NS 2KG ARA	Arla, svensk råvara	28 684	418	68,62
POTATIS SKALAD 7KG GSF	Grönsaksfabriken/Conradzons Umeå, svensk råvara?	28 559	2 660	10,74
BACON TÄRNAT 2KG SIG	90% kött fr Tyskalnd	27 284	642	42,50
SALLADSKYCKL GR 3KG KRO	Kronfågel, svensk	27 191	294	92,48
KEBAB SKIV GRILLAD 1,5KG KEB	Nötkött från Europa	25 469	294	86,63

NORSJÖ {Fakt månad} = 201811-201910		Leverantör / ursprung	Fsg Sek	Antal	Kr/enhet
Artikel				kg/lit	
EKO MELLANMJÖLK KRAV BIB20LNRM		Norrmejerier	140 355	12 340	11,37
HOKIFILEBIT MSC 120-140G/5KFIN		Findus, fiskad i Stilla Havet, tillv. I Kina	103 502	1 465	70,65
MINUTPOTATIS MAT FÖRK 6KG OLF		Vätternpotatis, svensk	95 428	8 688	10,98
NÖTFÄRS 10% SE KY 2,5/5KG M/S		Svensk	85 201	1 013	84,15
NÖTBOG TÅ SE 1X1 2,5/10KG NYH		Nyhléns Hugosons	62 101	637	97,45
PASTAKYCKL ST TÅ 20MM 3KG GUL		Guldfågel, svensk	53 481	564	94,83
VILTMÄSTARSKAV HJORT DF 2,5NOR		Wildea Nya Zeeland	49 644	505	98,30
VISPGRÄDDE 40% 1L NRM		Norrmejerier	44 237	1 220	36,26
CREME FRAICHE 34% 2L M/S		Svensk	41 189	1 014	40,61
KÖTTBULL NÖ FRIFRÅN 14G/5,5PCF		Orkla Felix, okänt köttursprung	40 614	820	49,56
OSTCREME 3,5KG UBF		Unilever, Garde d'or, Tyskland	38 864	620	62,73
PANNBIFF NÖT ST FRIFRÅN 40GM/S		63% nötkött, svenskt	37 714	815	46,27
NÖTFÄRS 10% PL DF LF 2,5KG GLF		Globe Foods, ursprung Polen	35 926	600	59,88
MELLANMJÖ 1,5% KRAV BIB 10LNRM		Norrmejerier	35 338	3 140	11,25
KYCKL STR ST 3KG GUL		Guldfågel, svensk	32 879	378	86,98
POTATISBULLE M BACON 54/3KGPCF		Orkla Felix, tillagade i Sverige, 10% griskött okänt ursprung	29 718	972	30,57
MELLANMJÖLK 1,5% KRAV 1L NME		Norrmejerier	29 427	2 595	11,34
LAXFILE C-TRIM 1,3-2/10KG M/S		Norsk odlad	29 064	207	140,66
STANDARDMJÖLK 3% BIB 20L NRM		Norrmejerier	27 572	2 380	11,59
CHOKLADMJÖLK 250ML NME		Norrmejerier	23 402	504	46,43
MOROT 10KG FGX		Skags, okänt ursprung	22 154	2 330	9,51
LEVERBIFF ST 40G SCA		Scan, svensk råvara	22 091	480	46,02
KYCKL NUGGETS 22G/2,5KG M/S		52% kycklingkött, svenskt men förädlad i Danmark	20 934	645	32,46

Det intressanta med statistiken är att fråga sig vilka produkter som i högre grad skulle kunna komma från närområdet?

En summering av **frost och färskt kött** visar ett inköpsvärde på **ca 595 138 kr** vilket i högre grad skulle kunna komma den lokala ekonomin tillgodo om närproducerat prioriterades. Nötfärs köptes för 277 194 kr = 3906 kg varav 2154 kg i Norsjö och 1752 kg Malå

Färsk potatis betingar ett inköpsvärde på **230 327 kr** och **frysta potatisprodukter** **71 625 kr**, totalt **301 952 kr**.

Bland bärprodukter är lingonsylt den största till ett inköpt värde av 51 357 kr, varav Norsjö köpt för 16 612 kr och Malå för 34 745 kr.

Sammantaget görs inköp i dessa tre produktgrupper för ca 1 miljon kronor hos Malå och Norsjö Kommuner. Pengar som i högre grad skulle kunna gynna den lokala ekonomin genom eventuella skafferiavtal med lokala butiker och skatteintäkter från arbetskraft i lokala livsmedelsföretag och deras kringsservice.

Produktionsresurser

Jordbruksverkets statistik visar att Västerbottens jordbruksarealen är ungefär dubbelt så stor som Norrbottens och har minskat med 23% på drygt 30 år.

Ägoslagsareal i hektar efter län/riket. År 1981-1999, 2003-2016			
		1985	2016
24 Västerbottens län	Åkermark	87 336	68 470
	Betesmark	4 211	2 234
	Annan mark	113 059	..
25 Norrbottens län	Åkermark	46 251	32 837
	Betesmark	3 658	2 490
	Annan mark	109 273	..

I Norsjö och Malå har den brukade åkerarealen ungefär halverats de senaste 35 åren. Betydelsefulla hektar med potatisodling har också upphört.

Åkerarealens användning efter kommun och gröda, hektar. År 1981-2019							
		1985	2019			1985	2019
2417 NORSJÖ	total åkerareal	1480	776	2418 MALÅ	total åkerareal	532	241
	andra växtslag	..	1		andra växtslag	..	..
	annan obrukad åkermark	49	..		annan obrukad åkermark	19	..
	betesvall som utnyttjas	..	..		betesvall som utnyttjas	..	..
	blandsäd (stråsäd)	23	19		blandsäd (stråsäd)	3	..
	blandsäd och rågvete	..	..		blandsäd och rågvete	..	..
	bruna bönor	..	..		bruna bönor	..	..
	ej utnyttjad slåtter- och betesvall	44	..		ej utnyttjad slåtter- och betesvall	35	..
	energiskog	..	..		energiskog	..	..
	grönfoderväxter	60	52		grönfoderväxter	43	24
	havre	1	..		havre	..	2
	kok- och foderarter, vicker och åkerböna	..	..		kok- och foderarter, vicker och åkerböna	..	..
	konserverter	..	..		konserverter	..	..
	korn	212	..		korn	42	..
	majs	..	..		majs	..	..
	matpotatis	19	0		matpotatis	7	..
	oljelin	..	..		oljelin	..	..
	ospecificerad åkermark	..	12		ospecificerad åkermark	..	8
	potatis för stärkelse	..	..		potatis för stärkelse	..	..
	råg	..	..		råg	..	..
	rågvete	..	..		rågvete	..	..
	slåtter- och betesvall som utnyttjas	991	616		slåtter- och betesvall som utnyttjas	355	199
	slåttervall och grönfoder	..	..		slåttervall och grönfoder	..	..
	slåttervall som utnyttjas	..	..		slåttervall som utnyttjas	..	..
	sockerbetor	..	..		sockerbetor	..	..
	träda	80	71		träda	26	7
	trädgårdsväxter	..	1		trädgårdsväxter	..	..
	vall för fröskörd	1	..		vall för fröskörd	2	1
	vårkorn	..	4		vårkorn	..	..
	vårrops	..	..		vårrops	..	..
	vårrys	..	..		vårrys	..	..

Utrymme och potential för landskapsvårdande betesdjur som nöt, get och får är god. Då förutsättningarna för spannmålsodling är sämre än för vallodling i våra kommuner, bör gräsätande djur prioriteras vilket gynnar tillgången till lokalproducerat foder och minimerar onödiga transporter samt stärker krisberedskapen.

Lantbruksdjur efter kommun och djurslag, år 1981-2016																						
2417 NORSJÖ	1985	1995	2016	./-	2418 MALÅ	1985	1995	2016	./-	2481 LYCKSELE	1985	1995	2016	./-	2505 ARVIDSJAUUR	1985	1995	2016	./-			
kor för mjölkproduktion	555	259	117	-79%	kor för mjölkproduktion	144	53	140	-3%	kor för mjölkproduktion	663	443	219	-67%	kor för mjölkproduktion	378	228	69	-82%			
kor för uppfödning av kalvar	14	2	19	36%	kor för uppfödning av kalvar	..	..	..	..	kor för uppfödning av kalvar	8	40	34	325%	kor för uppfödning av kalvar	..	..	18	..			
kvigor, tjurar och stutar	296	233	169	-43%	kvigor, tjurar och stutar	87	43	57	-34%	kvigor, tjurar och stutar	349	352	145	-58%	kvigor, tjurar och stutar	185	157	60	-68%			
kalvar, under 1 år	404	222	120	-70%	kalvar, under 1 år	116	37	92	-21%	kalvar, under 1 år	479	367	181	-62%	kalvar, under 1 år	231	196	56	-76%			
baggar och tackor	223	69	119	-47%	baggar och tackor	97	38	5	-95%	baggar och tackor	265	245	211	-20%	baggar och tackor	58	78	25	-57%			
lamm	324	94	191	-41%	lamm	116	52	0	..	lamm	336	245	249	-26%	lamm	66	108	11	-83%			
galtar för avel	2	..	0	..	galtar för avel	1	1	0	..	galtar för avel	1	1	0	..	galtar för avel	..	..	..	..			
sugor för avel	35	..	2	-94%	sugor för avel	5	9	0	..	sugor för avel	17	19	0	..	sugor för avel	..	..	..	..			
slaktgrisar, 20 kg och däröver	50	..	0	..	slaktgrisar, 20 kg och däröver	21	32	0	..	slaktgrisar, 20 kg och däröver	12	25	26	117%	slaktgrisar, 20 kg och däröver	1	20	..	..			
smågrisar, under 20 kg	183	..	0	..	smågrisar, under 20 kg	26	50	0	..	smågrisar, under 20 kg	53	67	0	..	smågrisar, under 20 kg	7	..	..	..			
höns	1066	771	0	..	höns	10	62	0	..	höns	252	1160	0	..	höns	64	64	..	..			
värpkvicklingar	..	..	..	..	värpkvicklingar	..	..	..	..	värpkvicklingar	20	..	0	..	värpkvicklingar	5	45	..	..			
slaktkvicklingar	..	..	..	..	slaktkvicklingar	..	..	..	..	slaktkvicklingar	..	..	..	..	slaktkvicklingar	..	..	..	..			
hästar	..	26	19	..	hästar	..	12	3	..	hästar	0	47	104	..	hästar	..	34	2	..			
kalkoner	..	..	..	..	kalkoner	..	..	..	..	kalkoner	..	..	..	..	kalkoner	..	..	..	..			

Källa: Jordbruksverket

Mellan 1981 och 1999 baseras uppgifterna på de enkätundersökningar som gjordes för Lantbruksregistret.

Från och med 2000 baseras uppgifterna för nötkreatur på registerbearbetningar från Centrala nötkreatursregistret (CDB).

Många av de nedlagda arealerna är små brukningsenheter varför småbruk passar bra och kan kompletteras med förädling av kött och skinn från betesdjur för att öka omsättning och höja värdet i företagets produktsortiment.

När det gäller potatis och grönsaker är den kommersiella odlingen mycket liten inom Norsjö och Malå Kommuner och består i princip bara av Svansle Grönts produktion. Att jämföra med år längre tillbaka i tiden:

Åkerarealens användning efter kommun och gröda, hektar. År 1981-2019					
		1981	1985	2001	2019
2417 NORSJÖ	Matpotatis	30	19	0	0
	Trädgårdsväxter	..	..	..	1
2418 MALÅ	Matpotatis	..	7	1	..
	Trädgårdsväxter	..	..	1	..

Källa: Jordbruksverket

I Norrbotten finns ungefär dubbelt så stor odlingsareal för grönsaker som i Västerbotten, trots att det i Västerbotten finns dubbelt så mycket jordbruksmark. En starkt bidragande orsak kan var Norrbottens kontinuitet i rådgivning, forskning och utbildning.

Köksväxter på friland. Areal hektar. År 1999, 2002-2018. Län/riket								
1 hektar = 10 000 m ² tex ett fält på 100x100 m								
24 Västerbottens län	1999	2008	2017	25 Norrbottens län	1999	2008	2017	
Andra betor	..	..	..	Andra betor	..	..	..	
Annan sallat	..	..	..	Annan sallat	..	..	..	
Blomkål	..	0,7	0,7	Blomkål	1,8	0,7	1	
Broccoli	..	1,1	1,7	Broccoli	..	1,0	2,5	
Brysselkål	..	..	..	Brysselkål	..	..	..	
Bönor & ärter	..	..	..	Bönor & ärter	..	..	..	
Dill	..	0,7	..	Dill	..	..	..	
Fänkål	..	..	..	Fänkål	..	..	..	
Grönkål	..	..	..	Grönkål	..	..	..	
Isbergssallat	1,3	1,3	..	Isbergssallat	0,7	..	..	
Jordärtskocka	..	..	..	Jordärtskocka	..	..	..	
Kålrot	1,7	0,7	1,1	Kålrot	3,2	8,4	..	
Matlök	..	..	..	Matlök	0,8	0,6	0,7	
Morot	4,5	4,3	1,8	Morot	4,5	6,8	16,5	
Palsternacka	..	..	..	Palsternacka	..	..	..	
Persilja	..	..	..	Persilja	..	..	..	
Pumpa	..	..	..	Pumpa	..	..	..	
Purjolök	..	..	..	Purjolök	..	0,1	..	
Rabarber	..	..	..	Rabarber	..	..	..	
Rödbeta	..	0,5	0,7	Rödbeta	..	0,1	..	
Rödkål	..	..	..	Rödkål	..	..	..	
Salladskål	..	..	..	Salladskål	0,9	..	..	
Selleri & rotselleri	..	..	..	Selleri & rotselleri	..	..	..	
Spenat	..	..	..	Spenat	..	..	..	
Spetskål	..	..	..	Spetskål	..	..	..	
Squash (Zucchini)	..	..	..	Squash (Zucchini)	..	..	..	
Vitkål	1,4	1,8	0,8	Vitkål	2,7	1,7	0,5	
Vitlök	..	..	..	Vitlök	..	..	..	
Övriga kålväxter	..	..	0,5	Övriga kålväxter	..	..	0,9	
Övrigt & diverse	3,2	..	4,5	Övrigt & diverse	4,4	3,7	..	
Totalt	13,4	11,4	12,8	Totalt	19,3	23,3	26,8	

Källa: Jordbruksverket

När det gäller lokaler och förädlingsutrustning finns det gott om outnyttjade lokaler i inlandet, tex nedlagda kök och byalokaler men också befintliga företag med kapacitet för legotillverkning och outnyttjad kapacitet, tex syltfabriken i Lycksele, Arvidsjaur Renslakt, Polaricas slakteri i Grundnäs, Malå m.fl.

Upphandling, inköp och avtal

Våren 2019 påbörjades processen med att förbereda en ny upphandling av livsmedel.

Norsjö och Malå Kommun samverkar med Skellefteå Kommun som gör det stora arbetet med upphandlingsprocessen.

16 maj hölls ett möte i Malå där producenter och kommunernas representanter bjöds in för att få information om kommande upphandling. Anbud skulle lämnas in i början av november 2019.

Eftersom projektet inte startade förrän i september hann dialogen inte komma igång ordentligt inför denna upphandling.

Av två inlämnade anbud vann Martin & Servera med ett anbud på 54 322 313 kr.

Skellefteå presenterade nya avtalet för Norsjö och Malås berörda personal 2020-02-25 varav följande kan vara värt att notera:

SYFTE OCH MÅL

- ett levande avtal som stöttar kommunernas ambition att bidra till FN:s globala mål. (Glokala Sverige)
- sortimentet ska matchas mot Matsedel 3.0 och fungera för förskolor, grundskolor, gymnasieskolor, äldreboenden, campingar, fritidsverksamheter etc
- säkerställa leveransen av livsmedel till kommunens ca 170 verksamheter och ungefär 22 000 matgäster per dag
- fastställa kvalitet, hållbarhet och ge en minskad miljöbelastning
- Ett praktiskt fungerande, miljömässigt och ekonomiskt hållbart avtal som tillgodoser kommunens behov av livsmedel på ett sätt som säkerställer en god affär

Upphandling Livs- 2019-145 Livsmedel Grönsak 2020

Vad är närproducerat?
Strategi (Politisk vilja)

(enligt Skellefteå Kommun)

***Närproducerat (Producerat eller vidareförädlad i de fyra nordligaste länen)**

***Svenskt**

Förbehåll i avtalet

- Kunden förbehåller sig rätten att direktupphandla närproducerade produkter utanför avtal om produkterna inte finns att tillgå via detta avtal.
- Kundens verksamheter som i pedagogiskt syfte eller för social träning eller i utbildningssyfte har behov av att handla på annat sätt och därmed av andra leverantörer har rätt att göra så.
- Kundens beställare äger också rätt att under avtalsperioden göra köp av nyheter, tillfälliga behov, inköp till temadagar, alternativa varor och säsongsbetonade varor från annan leverantör.

Vidare har kunden rätt, att när särskilda omständigheter föreligger (t.ex. varubrist hos avtalsleverantör, leveransförseningar och synnerlig brådska), köpa varor av det aktuella sortimentet från annan leverantör.

Påslag transport Norsjö och Malå

För Norsjö- och Malå kommuns enheter får leverantören göra ett påslag på 5% på prislistan.

Extraordinära händelser

Vid en samhällsstörning som ger brist på livsmedel och/eller påverkar distributionen av livsmedel ska Skellefteå-, Malå- och Norsjö kommun prioriteras.

För ytterligare detaljer om avtalet och frågor kontakta:

Carolin Palomaa carolin.palomaa@skelleftea.se eller Catharina Eriksson catharina.eriksson@skelleftea.se

Flera vägar in till kommunernas kök

Under projektarbetets gång och utifrån den omvärldsbevakning som genomfördes, har det visat sig att det finns flera vägar in till kommunernas kök, vilket också bekräftas av Skellefteå Kommun och det nya grossistavtalet.

Producent eller flera producenter i grupp lämnar anbud vid den stora upphandlingen till kommunerna eller vid mindre delupphandlingar som kommunerna kan ordna.

Exempel finns i Lycksele där 5 nötköttsproducenter levererar ca 500 kg köttfärs, 10 gånger per år till kommunen. Exempel finns i Norsjö som upphandlat charkprodukter hos Bastuträsk Chark.

Producent upprättar avtal med upphandlad grossist; Martin & Servera

Exempelvis Nyhléns Hugosons med norrländska kött- och charkprodukter.

Ett annat exempel är potatisodlare i i Härjedalen som har avtal med M&S som fungerar som en administrativ mellanhand och får betalt för det. Potatisen levereras direkt till kök utan att passera grossistlager. Det förutsätter att logistiken och eventuell lagerhållning kan ordnas samt att producenten kommer överens med grossisten om skälig ersättning.

Producent upprättar Skafferiavtal / lokalt grossistavtal med ortens butiker; t ex ICA eller Coop som då kan lämna anbud till kommunen och leverera via inköp av lokala producenter. Exempel finns i Norsjö och Boden.

Producent gör direktleverans till kommunens kök för test vid t ex temaveckor, produktutveckling etc.

Kommunen tar initiativ till ny affärsmodeller, tex

Sollefteå Kommun som köper djur och uppfödning av Norrmans och Vallens Lantbruk och sedan köper kommunen legoslakt och styckning samt leverans till de egna köken. För mer information kontakta kostchef Jonny Ohlsson jonny.ohlsson@solleftea.se

Kommunen delar RISK och SKÖRD med odlarna och köper andelar i förväg

Exempel finns i Kramfors, Sollefteå, Tingsryd, Södertälje och bygger på principen om andelsjordbruk.

Vad är andelsjordbruk?

Direkt partnerskap

I ett andelsjordbruk finns en direkt relation mellan bonden och konsumenten (andelsägaren).

Långa avtal

Som andelsägare lovar du att t.ex. köpa grönsaker av bonden under en hel säsong. Det ger bonden både trygghet och möjlighet till långsiktig planering.

Delade risker och belöningar

Blir det en bra spenatskörd får du mycket spenat, medan du ett dåligt år får mindre eller ingen alls. Men istället har kanske kålen trivts extra bra.

Fördelar för alla

Producenten får en mer stabil och säker inkomst och närmare anknytning till lokalsamhället. Konsumenterna kan äta riktigt färsk, hälsosam och lokalt odlad mat. Samtidigt som de också får en starkare koppling till platsen där deras mat odlas och möjlighet att lära sig nya färdigheter och delta i aktiviteter.

Exempel Bondbönorna i Torsåker 9 oktober 2019:

Veckans andel går till största del till olika kommunala kök.

På bilden: centralkökets lådor med broccoli, mangold, purpurkål, savoykål, kålrot, morötter, betor och persilja.

Organiserade och genomförda möten

- 190913 Uppstartsmöte internt projektgruppen.
- 190918 Uppstartsmöte i Norsjö med kommunernas upphandlare, kökschefer, LRF o GME
Projektpresentation, aktuell upphandling, tidigare erfarenheter, kommunala önskemål, temaveckor för test.
- 191007 Möte med Ica o Coop i Malå om skafferi-/grossistavtal.
- 191031 Möte hos Måltidsenheten Grytan i Malå med enhetschef, Norsjös upphandlare och GME om volymer, logistik, fryskapacitet, skafferiavtal.
- 191108 Näringslivsmässa i Malå där LRF Norsjö Malå deltog med monter för att sprida information om närproducerade livsmedel.
- 191120 Möte i Glommersträsk med bärfföretagen Frostab, Norrskensbär, Glommersbär, Staffans Fukt o Arvidsjaur kommun om möjliga bärprodukter att erbjuda kommunerna, samverkan producenter emellan, dialog om odlade bär och bärbranschens utveckling.
- 191127 3 köttproducenter från LRF-avdelningen besökte Burträsk slakteri för att utreda möjlighet till ny samverkan.
- 191210 Dialogmöte med Norsjö o Malå kommuns näringslivsavdelningar bl.a. om kommunens interna samordning och de olika ansvarsområdena; inköp, upphandling, företagsutveckling, politik samt intern- och extern kommunikation och hur de alla kan stödja utvecklingen av mer närproducerat i kommunens kök.
- 200115 Möte i Malå med kommunernas representanter samt bär- o grönsaksföretag om produkter kommunerna vill prioritera och vilka producenterna kan leverera. Dialog om stimulanser för ökad produktion, riskspridning och möjliga saminvesteringar.
- 200124 Möte i Norsjö med köttproducenter, slakterier och styckare/förädlare (av både nöt och vilt). Inspiration och dialog om goda exempel i andra kommuner, tillgänglig kapacitet slakt och styckning, samverkan, utveckling.
- 200225 Möte i Norsjö där Skellefteå Kommun informerar Malå och Norsjös inköpare och upphandlare om bakgrund och detaljer kring nya grossistavtalet
- 200318 Möte och studiebesök hos Albertina gård för Ica och Coopbutikerna i Norsjö och Malå
- Corona-pandemin flyttar fram slutkonferensen och ger ett uppehåll i projektaktiviteterna!
- 201104 Digital uppföljning och slutkonferens med berörda hos kommuner, livsmedelsföretag och Länsstyrelsen

Uppföljning och slutkonferens
för projekt Kommunen som kund i norra Västerbotten
Onsdag 4 november kl 9-12 digitalt

Inbjudna: Livsmedelsproducenter, Näringslivskontor, Livsmedelsbeställare/inköpare, Upphandlingsansvariga i Arvidsjaur-Malå-Norsjö-regionen

Kl 9.00 Välkommen, presentation deltagare
Kl 9.30 Presentation av genomfört projektarbete, Cecilia W Roslund, Anja Lindgren

Kl 9.50 Aktuellt hos Länsstyrelsen, livsmedelsstrategier, projekt Matkompassen; Kajsa Berggren Länsstyrelsen berättar om arbetet med livsmedelsstrategin, hur man tänker kring försörjningstrygghet i strategin samt arbetet med livsmedel i övrigt

Kl 10.15 Hur gör man för att sälja närproducerade livsmedel till Skellefteå Kommun? Carolin Palomaa Verksamhetsstrateg Skellefteå Kommun Frågor från producenterna

Kl 10.45 Hur påverkar Corona-pandemin arbetet med närproducerad mat, samhällets krisberedskap och städernas hållbara livsmedelsförsörjning? Peter Lundmark Måltidschef och Patrik Nilsson Säkerhetschef Skellefteå Kommun

Kl 11.10 Hur permanentas dialogen mellan kommuner och regionens producenter för kontinuitet och en positiv utveckling? Årliga träffar? Vem ansvarar och ordnar? Övriga frågor och sammanfattning

12.00 Avslut

Regional strategi

Mat för framtida generationer	Ingen framtid utan mat
Företagens villkor, förutsättningar och verklighet	Kunskap och utveckling

01:30:42

Peter Lundmark

Begär kontrollen

Länsstyrelsen Västerbotten

Stina Fernerud Länsstyrelsen...

Anne Enoksson (Gäst)

Anja Lindgren

Kajsa Berggren (Gäst)

Kockhuset Trärum...

Berggren Kajsa

Temaveckor med närproducerat i kommunernas kök

Inför Norsjös ”Kärleksvecka” vecka 7 undersöktes vilka närproducerade livsmedel som gick att få tag på. Måltidschefen uttryckte intresse för nötfärs, potatis, morot, vitkål, nötkött till soppa, allt i grönsaksväg, samt finns ägg och kyckling? Nötfärs, rotsaker, potatis, falukorv och palt köptes in och detta synliggjordes i menyn;

Matsedel v. 7 10-16/2

Veckodag	Lunch	Middag
Måndag	Köttfärsås med färs från norrländska bönder Spaghetti Sallad Veg färsås	Laxpudding Skirat smör Kokt Broccoli
Tisdag	Chicken nuggets Ris Sötsur sås Veckosallad Green nuggets	Nötskavsgryta Potatis Kokta grönsaker
Onsdag	Soppa med rotsaker från Svansle Banan	Korv a la Vinkelbo Potatismos Sallad
Torsdag	Potatispalt från Bastuträsk Palt utan fläsk Rivna morötter	Biff Lindström Potatis Gräddsås Kokta grönsaker
Fredag	Ugnstekt falukorv från Bastuträsk Potatismos av potatis från Svansle Sallad	Kokt skinka Legymsallad Potatis Nyponsoppa
Lördag	Kycklingpytt Currysås	Janssons Frestelse Rivna morötter
Söndag	Risgrynsgröt Ägg Pålägg	Schnitzel Varm bearnaisesås Potatis, Sallad Chokladpudding med Grädde

Instruktion om fakturor till Norsjö kommunen

Från och med 2019-04-01 gäller en ny lag som säger att alla inköp som faktureras till offentlig verksamhet ska faktureras elektroniskt. Det gäller både varor och tjänster. Att skicka pappersfaktura eller PDF-faktura är inte längre ett godkänt alternativ till offentlig sektor.

Elektronisk adress och fakturaformat

Norsjö kommun tar i första hand emot fakturor via den europeiska standarden PEPPOL BIS Billing 3.

PEPPOL ID: 0007:2120002858

Om leverantören inte kan skicka fakturor i peppolformatet finns det även möjlighet att skicka fakturor i det elektroniska formatet SVE-faktura. EDI-adress: 2120002858 VAN-operatör: OpusCapita

Referenskod

Norsjö kommuns beställare ska uppge en referenskod till leverantören och det är viktigt att koden läggs in i rätt fält i den elektroniska fakturan. Fältet har olika namn i olika system, men kan till exempel heta ”Kunds referens 1”.

Referenskoderna för verksamheternas kostnadsställen är fyrsiffriga.

Exempel: 1150 eller 6212.

Referenskoderna för projekt har fem tecken (en bokstav + fyra siffror).

Exempel: P1943 eller I1601.

Bilagor

Det är möjligt att skicka bilagor, till exempel en fakturaspecifikation, till både peppol- och SVE-fakturor.

Flera dokumenttyper såsom PDF, Word och Excel stöds som bilaga.

Inte tillgång till dator ?

Enskilda näringsidkare och föreningar som fakturerar manuellt och inte har tillgång till dator kan vända sig till kommunen för hjälp med elektronisk fakturering.

Gerd Ström gerd.strom@norsjo.se Tel 0918-14 075 eller 070-298 41 05 Leveransadress Solstrålens kök Vinkelbo, Storgatan 33, 935 32 Norsjö

Fakturor se ovan Kostnadsställe 3043

Länsstyrelsen initierade en temavecka under vecka 17 särskilt riktat till högstadiel elever. Malås tillagningskök Grytan serverade därför nötfärs från Albertina Gård i Fårträsk, totalt ca 84 kg under veckorna 12-17. Malå kommuns utvecklingsavdelning planerade för en temavecka om närproducerade livsmedel under vecka 45 och näringslivsveckan *Här finns jobben*. Detta genomfördes dock aldrig.

På frågan om vilka produkter Grytan är intresserad av att köpa gavs svaret:

-Statistiken från Martin & Servera visar vilka produkter Grytan handlar. Är det så det finns lokalproducerat till ungefär samma pris så gör vi mer än gärna ett tillägg i det nya avtalet som börjar gälla i februari. Lämna gärna volymer till mej som kan levereras.

Provlleveranser till Skellefteå Kommun

För att samla erfarenheter, testa system och utvärdera produkter har Glommersbär och Arvidsjaur Renslakt på uppmaning av detta projekt kontaktat Skellefteå Kommuns inköpare för dialog om möjliga leveranser.

Glommersbär besökte inköparna och levererade 16 oktober till Skellefteå Kommuns enheter; Norrbacka och Bureå. Totalt 45 kg frysta blåbär i 2,5 kg påsar, 2 påsar per kartong. 3 kök skulle dela på volymen. En faktura skickades via kommunens anvisade e-system vilket upplevdes enkelt. Glommersbär har presenterat sin sortimentslista för kommunen men de prioriterar inköp av råvaror för att förädla själva i de egna köken.

Arvidsjaur Renslakt har haft Skellefteå Kommun på studiebesök och kommer att leverera ca 800 kg renskav vecka 50. Även andra produkter kan bli aktuella tex blodpalt, blodpudding och malen lever till leverbiffar. Framtagning av prover i samverkan med Bastuträsk Charkuteri på malen lever och blodpudding. Skellefteå kommun får testa och utvärdera om de nya produkterna kan fungera för deras verksamhet.

Uppföljning, kommentarer och slutsatser

Inför slutkonferensen följdes årets aktiviteter upp genom kontakt med ett antal berörda enligt följande:

✓ **Norsjö kommuns Måltidsenhet**

Hur sammanfattar ni utfallet av vecka 7's meny på tema närproducerat? Har ni haft fler tillfällen/veckor med närproducerat som tema under året? Hur har läget med närproducerade livsmedel utvecklats under året? Ökad tillgänglighet? Ökat intresse? Annat?

-Ja det var positiv reaktion från våra ätande och en väckarklocka för oss att faktiskt berätta på matsedeln när vi använder tex mat från Bastuträsk (många blev förvånade). Vi har haft en dag i höst med lokalproducerat. Vi ligger ungefär på samma nivå som tidigare säger Gerd Ström.

✓ **Malå Kommuns Måltidsenhet**

20-10-28 telefonsamtal med Grytan och den vikarierande enhetschefen Sofie Mattsson (Carina Karlsson sjukskriven tom 21-06-18). Sofie vikarierar på 50%, Mattias beställer varorna och de hade ingen vetskap om planerad temavecka v 45. Angående inköpen från Albertina gård har det inte blivit någon fortsättning, Gården sades inte kunna leverera önskad volym och har ej hört av sig mer.

20-10-29 Svar från Jörgen Norén Albertina Gård: *-Carina lämnade en lista för Grytans köttfärsbehov under v.12 - v.21 i våras. Jag meddelade vilka veckor jag kunde lev (de första veckorna i perioden) och att jag inte hade mer att lev. före sommaren. Sedan lev jag enligt planen, 84 kg tror jag det var.*

Jag fakturerade och fick betalt men ingen återkoppling eller kontakt har varit sedan dess...

✓ **Frostab Anders Vestin 20-10-29**

-Corona tog över året! 120 istället för nästan 300 thailändska plockare kom hit.

Rekordstor skörd, inköp av 1500 ton bär. Priset har gått ned fast fjolåret var dålig med höga priser och inte rätt att jämföra med. Hög halt av antioxidanter i år jämfört med låga värden ifjol.

Plockarna fick ihop i genomsnitt ca 130 kg/pers i år jämfört med 70-80 kg tidigare.

Ovanligt många friplockare har levererat bär i år, ca 40-45% av skörden. Regeringen och thailändska ambassaden i Sverige hjälpte till att lösa situationen för de thailändska plockarna. Krav på betalning för karantänstid, ändrade former för boende, bilar, mm. Högre priser till friplockare än thailändare.

4/11 ska regeringen fatta beslut om ev ny SINK-skatt 25%. Oklart vad som händer ang arbetsgivaransvar och avgifter. Bättre regler i Finland.

Danica Foods nya ägare till Lycksele syltfabrik har ändrat rutin för inköp av bär via e-handelssystem.

Leverantörer fick lämna offert med volym och pris och sedan följde e-auktion där priset sänks och anbudsgivarna får godkänna hur långt ned i pris de är med. Fungerar troligen dåligt ett år med liten bärtilgång.

✓ **Ruskele Rökeri Per Dahlgren 20-10-29**

Sammanfattning vad som hänt sedan januari:

-Försäljning via REKO-ringarna ökar. Ny saluhall i Vännäsby.

Burträsk slakteri har i höst slaktat få nöt men fler får, ett 50-tal varje vecka, varav många från hobbyuppfödare med några djur var. Oklart varför nötslakten uteblivit? Dålig framförhållning gällande planeringen från nötuppfödarna?

Bussgods har ny portal där det går att se fraktpris direkt vilket är en förbättring.

Polarica-Grundnäs har lovat slakta ca 3000 ren åt Malå Sameby. De har älg kvar i lager så inga nya inköp av älg i höst.

Arvidsjaur Renslakteri slaktar ca 6 000 ren åt de ägande samebyarna.

✓ **Norrlandsvilt Fredrik Eklund 20-10-29**

Sammanfattning vad som hänt sedan januari:

-Det går bra med vad som hänt och händer, både för oss och för branschen som helhet.

✓ **Norsjö Kommuns Näringslivsavdelningen Mari Johansson 20-11-02**

[Hur upplever ni att intresset för lokal livsmedelsproduktion har utvecklats under 2020?](#)

-Intresset hos kunden har ökat. Konsumenterna vill bidra till klimatomställningen och handlar därför mer lokalt. Man vill stötta de lokala företagen under pandemin.

[Har ni haft kontakt med några nya affärsidéer / nystartande företag / utveckling hos befintliga livsmedelsproducenter?](#)

-Tre nya affärsidéer. Ett nystartat företag. Två företagsstöd till utveckling hos befintliga producenter.

[Vad har ni under 2020 gjort för att stimulera / inspirera till nyföretagande inom livsmedelsbranschen?](#)

-Stimulerat till utveckling hos några företag. Revidering av Översiktsplanen innefattar utveckling av areella näringar. Vi behöver arbeta mer för att stimulera och inspirera i den här branschen.

[Har dialogen internt inom kommunen förändrats något, funktionerna näringsliv-upphandling-inköp/kök?](#)

-Den har inte förändrats. Dialogen har varit bra hela tiden. Medvetandenivån har höjts. Upphandlare har kommit in i arbetet mer. Budget för måltidsservice är sedan länge ansträngd. Klausuler i livsmedelsavtalet som möjliggör inköp av lokala producenter. När lokalproducerat serveras i skolan står det skrivet i matsedeln och därmed höjer man medvetandegraden hos eleverna.

[Har något hänt angående livsmedel och krisberedskapsfrågan inom kommunen?](#)

-Vi har tittat på lösningar för "beredskapslager" där bl.a. livsmedel ska ingå. Kartläggning under 2018 eller 2019 för livsmedelssektorn i hela kommunen, utifrån detta planering för hur livsmedelsfrågan ska hanteras i händelse av olika krisscenarion.

[Har ni märkt av något förändrat intresse hos politikerna?](#)

-Upphandlingspolicy antagen mars 2019. Politiska gruppleddare är inbjudna till alla företagsträffar. Kommunalråd är ofta med.

Tillväxtavdelningen har som mål att öka branschmöten och livsmedelsproducenter är en bransch. På grund av läget har vi fått vänta med dessa branschmöten. Förhoppningen är att vi under första halvåret 2021 kan bjuda in till ett branschmöte för livsmedelsproducenter.

Tillväxtavdelning, upphandlare och Miljö-och bygg avdelningen sitter i samma korridor. Vi har ett tätt samarbete och arbetar gemensamt för att ge personen/företaget snabba svar.

✓ **Malå Kommun fick samma frågor som Norsjö men har ej svarat.**

Andra relevanta händelser under projektets gång:

- Ica och Coop i Malå har visat intresse för nya affärsupplägg men en närmare dialog krävs för att komma framåt, både med kommun och producenter.
- Produktionskedjorna för kött från tamboskap som nöt och får har sedan nedläggningen av slakteriet på Sunnanå i Skellefteå 2008 och uppstarten av Jämtlandsgårdens slakteri i Hammerdal samma år, utvecklats med mer lokal förädling och fler slakterialternativ. Inlandets tamboskap slaktas i dag både i Luleå, Hammerdal och Burträsk. Rusksele Rökeri har blivit en gemensamt nyttjad förädlingsanläggning där många gårdar legostyckar och förädlar sitt kött. Rusksele har också blivit en viktig transportnod i logistiksystemet. Frågan om slakt av tamboskap hos viltslakterierna har återigen väckts och där har Arvidsjaur Renslakt visat intresse. Slakteriet i Burträsk har ambitioner om att också stycka men har inte resurser för tillfället. Vid januarimötet för köttbranschen diskuterades bl.a. gemensam personalpool för slakt och styckning, gemensam karta över slakt, styckning och charkuterier i regionen, produktutveckling och mer förädling av biprodukterna.
- Bärbranschen utreder och inväntar nytt beslut (4/11) om s.k. SINK-skatt 25% för utländska bärplockare. Oklart utfall och konkurrensläge jämfört med andra länders regler.
- Corona-pandemin hämmade bärplockning med thailändsk organiserad arbetskraft men har väckt tankar om nya koncept. Exempelvis: Glommersbär har sommaren 2020 prövat en ny variant för inköp av bär. Istället för att tidigare ha köpt KRAV-certifierade bär insamlade av organiserade thailändska bärplockare, köptes nu bär av ett företag som handlat med s.k. "fria plockare". Detta upplägg fungerar inte inom KRAVs regelverk utan en ny certifiering fick ordnas via EU-ekologiskt.
- Möten med Bussgods efter deras omstart i gemensamt AB för Norr- och Västerbotten inger förhoppningar om en förbättrad logistik. Kylrum finns på många busstationer. Ny webbportal där priserna syns direkt vilket underlättar för leverantörer. Skellefteå Kommun har dock dåliga erfarenheter och är tveksam till att Bussgods kylkedjor kan hållas. Skellefteå Kommun har inga egna organiserade internt transporter utan ställer krav på att leverantörerna ska ordna det, vilket inte alltid underlättar för mindre producenter.
- Frågan om odlade bär och aktiviteter för ökad bärodling i regionen har väckts vid möten under september mellan Glommersbär, Hushållningssällskapet, Piteå Kommuns projekt Gröna Näringar och Skellefteå Kommun. Preliminärt planeras en aktivitet på temat i januari. Odlade bär skulle kunna komplettera bärtillgången och erfarenheter från ett antal hektar vinbärsodling inom Arvidsjaur kommun finns från 1980-90-talen.

Kommentarer vid den digitala slutkonferensen 201104

- Carolin Palomaa Skellefteå Kommun om testleveranser: Kommunen kommunicerade med förskoleföräldrar via Instagram om servering av närproducerade blåbär och uppmanade till att undvika vita tröjor aktuella dag, vilket gav positiv respons. Testet är inte fullständigt utvärderat ännu.
- Roland Sandgren Arvidsjaur Renslakt: Dialogen om skav och förpackningar har resulterat i nytänkande genom att anpassa förpackning till Skellefteå Kommun och därmed få ned kostnad och pris. Nya produkter av tex blod och lever minskar svinn hos producenten och kan ge prisvärda produkter hos kommunen. Kajsa Berggren Länsstyrelsen reagerade positivt på arbetet med minskat svinn i alla led, även hos producenterna för det ger minskade CO2 utsläpp och miljövinster.
- Arvidsjaur Kommuns Näringslivsstrateg Anne Enoksson meddelade att livsmedelsfrågorna är högaktuella hos kommunen.
- Bo Lundmark GME undrade om fiskutbudet kan breddas genom ökat fiske och ev förädling i närområdet? Länsstyrelsens Kajsa Berggren svarade och gav exempel på detaljer om fiskekvoter mm vilket indikerar att frågan är stor men Länsstyrelsen har kunskap och kan kanske bidra till dialog och utveckling vid annat tillfälle. Även Bergmans Fisk i Vilhelmina har kunskap.

- Olof Berglund Svanssele Grönt berättar att marknadspriserna för grönsaker varit för låga alltsedan slutet av 60-talet men nu äntligen börjar prisnivåerna i den egna gårdsbutiken möjliggöra en lönsam verksamhet.
- Stina Fernerud Länsstyrelsen meddelar att Umeå Kommun ska ta fram en egen livsmedelsstrategi. Finns det fler kommuner som gör det?
- Länsstyrelsen arbetar med frågan om livsmedelsberedskap och det kommer införlivas i strategiarbetet. Beredskap via avtal med marknaden.
- Mer utvecklingspengar (de sista kvarvarande medlen) i Landsbygdsprogrammets slutfas kommer troligen framöver.
- Bengt Strömgren Region Västerbotten säger att de driver utveckling för hållbar drivmedelsförsörjning.
- Branshutbildningar är viktiga, även i inlandet.
- Arvidsjaur och Norsjö näringslivsavdelningar svarar på frågan om framtida ansvar och de lovar att ansvara för att dialogen om utveckling och samverkan fortsätter mellan livsmedelsproducenterna och kommunerna.
- Bengt Strömgren Region Västerbotten lovar lyfta frågan om bärbranschens kommande SINK-beskattning och problem med arbetskraft för bärplockning i skogen nästa säsong, med regionrådet. Kommunerna via Beatriz Axelsson Norsjö och Anne Enoksson Arvidsjaur lyfter också frågan via Region 10.

Från Öppen sammanfattning av Livsmedelsverkets, Jordbruksverkets och Statens veterinärmedicinska anstalts redovisning gällande underlag för den fortsatta inriktningen av det civila försvaret (Ju2019/02477/SSK)

- *"Målet för försörjningsförmågan ställer krav på en robust livsmedelskedja, en god myndighetssamverkan, en gemensam planering med det privata näringslivet och en fungerande infrastruktur. Konkurrenskraftiga företag inom hela livsmedelskedjan är en förutsättning för att uppnå en god försörjningsförmåga. En fortsatt handel med länder inom och utanför EU är en grundläggande förutsättning, även om den kan komma att begränsas under en tid."*
- *"För närvarande beredskapslagras inte livsmedel eller insatsvaror inom dricksvatten- eller livsmedelskedjan inklusive primärproduktion. Om beredskapslagring ska återinföras är det inte bara viktigt att utreda vad och hur mycket som bör lagras, utan även räkna in faktorer som bland annat geografiska och sektorsspecifika förutsättningar. Andra verktyg som är i behov av modernisering kan vara prisreglering och ransonering. Försörjningsförmågan behöver ses i ett större sammanhang och inkluderas i arbetet med exempelvis Livsmedelsstrategin, Agenda 2030, EU:s gemensamma jordbrukspolitik och Nationella säkerhetsstrategin. I en långsiktig plan för ökad försörjningsförmåga bör hela hotskalan beaktas."*

Sammanfattning, fortsättning och framtid

Under projektets gång har olika förhållanden och uppfattningar noterats varav mycket stämmer väl in på de slutsatser som drogs vid arbetet med **Västerbottens livsmedelsstrategi Fokusområde Mat i Offentliga Kök i december 2018**.

Sammanfattning och slutsatser

- ✓ Mindre andel av hushållens budget läggs på livsmedel nu jämfört med för 30 år sedan.
- ✓ Kommunernas dubbelmoral –ställer höga krav på producenter men upphandlar enligt andra lägre krav.
- ✓ Stort symbolvärde hur offentlig sektor agerar, kommunen är en stor aktör lokalt.
- ✓ Kommunen kan efterfråga och stimulera till mer lokal produktion och förädling.
- ✓ Dagens produktion räcker inte till och mer förädling behövs, antingen av företagen eller i de kommunala köken.
- ✓ Kommunen är oftast inte attraktiv som kund.
- ✓ Olika hur samspel och rollfördelning mellan funktionerna upphandling och näringslivsutveckling ser ut i olika kommuner.
- ✓ Olika hur bra uppföljning och statistik varje kommun har för sina livsmedelsinköp.

Förslag på mål och åtgärder:

- Förståelse för alla aktörers roll i värdekedjan -> mer dialog och fler mötesplatser
- Ökad kunskap hos kökspersonal om närproducerade livsmedel och deras roll i varje kök; kompetensutveckling
- Kommunalt-/regionalt gemensamt agerande för ökad politisk medvetenhet om livsmedel och dess betydelse
- Västerbottens livsmedelsstrategi kan hjälpa till att skapa opinion
- Många förslag ang tex bättre resursutnyttjande, produktionsutveckling, forskning, mätning av klimatpåverkan, självförsörjning etc

Sammanfattningsvis kan också sägas att en långsiktigt hållbar arbetsmodell för att öka andelen närproducerade livsmedel i kommunernas kök är beroende av intresserade människor och viljan till ömsesidig dialog och förståelse för producenternas och inköparnas situation och önskemål. Endast via dialog kan säljare och köpare komma fram till vilka möjligheter som finns.

Livsmedelsbranschen behöver stärka sin status, samverkan, kunskapsnivå och innovationsförmåga för ökad lönsamheten och fler växande företag med leveransförmåga till kommunerna.

Avgörande är frågan hur fler människor ska lockas till att bli livsmedelsproducent i någon form?

Kommunerna behöver fundera på hur de ska kunna bli en attraktiv kund? I dagsläget är det både prisnivåer, administration, olika produkt- och leveranskrav, brist på dialog och nytänkande som gör att intresset för kommunen som kund är lågt hos många livsmedelsföretag i regionen.

Påbörjade dialoger behöver fortsätta och fördjupas. Ansvaret för detta har näringslivsavdelningarna i Arvidsjaur och Norsjö tagit på sig medan Skellefteås Måltidschef och strateg håller i branschkontakterna där.

Hur Malå Kommuns ansvarsfördelning och framtida intentioner ser ut är i dagsläget oklart.

Ett resultat av Sveriges framtagna livsmedelsstrategi är Sweden Food Arena, en nationell arena där aktörer inom livsmedelsbranschen samverkar för en innovativ, hållbar och konkurrenskraftig livsmedelssektor.

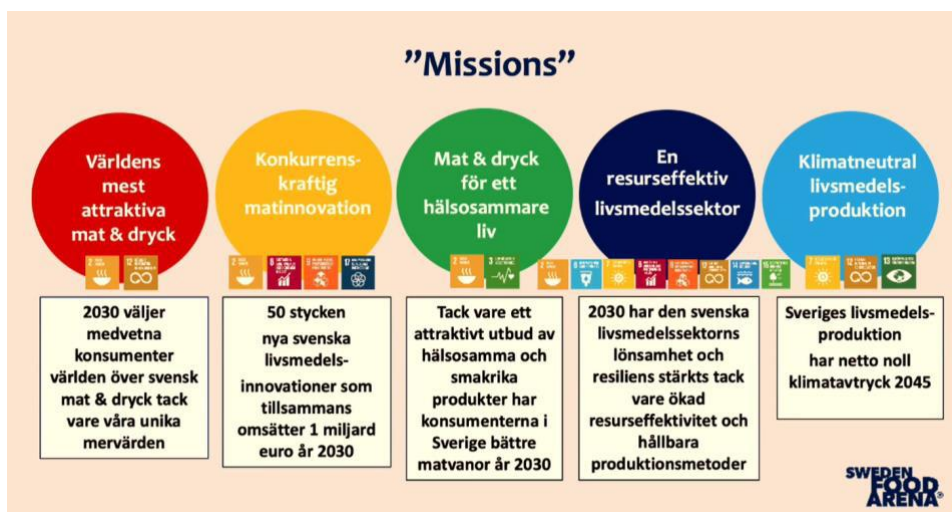
<https://swedenfoodarena.se>

Sweden Food Arena vill:

- Att Sveriges livsmedelsbransch 2030 är en tillväxtmotor i svensk ekonomi
- Att livsmedelssektorns tillväxt har ökat
- Att forsknings- och innovationssatsningen inom livsmedelssektorn är i nivå med andra sektorer
- Visa att livsmedelsbranschen är beredd att investera i Sverige – med stöd av institut, universitet, högskolor och mer offensiva och fokuserade statliga satsningar på kunskap och innovation inom livsmedelsbranschen

och jobbar för att:

- Gemensamt formulera behov av forskning och innovation
- Verka för bättre samverkan inom livsmedelskedjan samt med industri, institut, akademi och det offentliga och inom livsmedelskedjan
- Få fler aktörer intresserade av att delta i arenan

LÅT OSS ALLA INSPIRERAS OCH SAMVERKA FÖR EN POSITIV UTVECKLING!